

BARN-UNGA-SAMHÄLLE

**Examensarbete i fördjupningsämnet barndom och
lärande**

15 högskolepoäng, grundnivå

**En undersökning av hur djur
antropomorfiseras i barnböcker**

A study of how animals are antropomorphized in children's books

Aleks Kowalczyk

Joanna Thuresson

Examen och poäng (förskolläraryxamen 210hp)

Datum för slutseminarium (2019-08-30)

Examinator: Hanna Sjögren

Handledare: Sara Berglund

Förord

Den här studien skrevs av Joanna Thuresson och Aleks Kowalczyk. Vi tog båda hjälp av varandras starka sidor och kompletterade varandras svaga sidor. Under vissa delar i texten tog Aleks ledningen på skrivandet medan Joanna tog ledningen i utredningen av materialet. Vi diskuterade innehållet av varje kapitel tillsammans så att båda två alltid var lika delaktiga och bidrog med sina starka sidor. Vår forskning står inte i relation till något tidigare forskningsprojekt.

Tack till Sara Berglund, som från någon underlig anledning inte gav upp på oss och det här arbetet. Vi hade inte klarat det utan dig.

Abstract

Animals has long been present as characters in children's literature. The most common use of animals is by portraying them somewhat anthropomorphized - in other words by attributing them with human features. Therefore the following questions arise: how does animals become humanized, what features do they possess and and how different anthropomorphized species relate to one another? This study will focus on the presentation of animals in children's literature. With the help of the following terms: anthropomorphism and person portrayal, we will analyse ten different children's books with anthropomorphized animals to see what human features and characteristics they possess. For the purpose of our analysis we categorized the animals by their diet: carnivores, omnivores and herbivores. The result are: only communication capability had been given to all of the animals. The rest of the human features was clothes, tools and human walk that was distributed among the animals according to the books content and author. Finally we found a connection between the amount of cloths the animals were wearing and the level of anthropomorphism applied to them. In other words the more clothes the animals are given the more human features they possess.

Innehåll

1 Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställningar	8
2. Teori.....	9
2.1 Antropomorfism.....	9
2.2 Personskildring	9
3 Tidigare forskning.....	12
3.1 Naturvetenskaplig kunskap.....	12
3.2 Språk och kultur.....	14
4 Metod och material	16
4.1 Urval	16
4.2 Material.....	17
4.3 Analysmetod	20
5.1 Olika former av antropomorfism	23
Mänskligt tal	24
Kläder.....	24
Olika typer av redskap	25
Personliga egenskaper och känslor – inre karaktärsdrag	26
Ju mindre kläder desto mer ”djuriska”.....	27
5.2 Olika status i näringskedjan	28
5.3 Grisen och vargen	30
Den livsnjutande grisen.....	31
Den ambivalenta vargen	32
6 Diskussion.....	34
6.1 Resultatdiskussion.....	34
Relevans för förskolan	35
6.2 Metoddiskussion	36

6.3 Vidare forskning 37

1 Inledning

Jag har skrivit många böcker om snälla och trevliga figurer. Nu tänker jag för omväxlings skull berätta en historia om två obehagliga figurer, herr Grävling och herr Räv. Ingen kunde kalla herr Räv ”trevlig”. (Potter, s.56, 2003).

Citatet kommer från Beatrix Potters bok *Stora sagoboken om Pelle Kanin* (2003), där herr Räv och herr Grävling beskrivs som lite farliga och elaka karaktärer. Gemensamt för dem är att de är rovdjur, vilket å andra sidan även vargarna i *Gittan och gråvargarna* (2000) är, trots att de porträtteras som snälla karaktärer.

När Gittan vandrat en stund hör hon hur det flåsar bakom henne. Det är gråvargarna som kommer skumpande i mossan.

- HALLÅÅÅ! ylar dom. Vi följer med dej. Inte ska du gå själv i skogen (Lindenbaum, s.62, 2000).

De här två barnböckerna är skrivna vid olika tidpunkter, det skiljer 3 år mellan deras utgivningsår. I båda två skildras rovdjur, men på radikalt olika sätt. I den första boken får rovdjuren rollen som farliga och elaka, det är dem som de små kaninungarna behöver frukta. Rävnen och grävlingen är elakingarna i denna saga, även om de delvis skildras på olika vis. Den förra är både elegantare och mer beräknande än den senare, som å sin sida framställs som klumpigare och med mindre finesse. I den andra sagan möter flickan Gittan en hel flock med vargar när hon råkat komma bort från sin förskolegrupp. Av dem har dock inte Gittan något att frukta, tvärtom är det vargarna som visar sig vara fega och ängsliga och Gittan som får hjälpa och trösta dem. Samtliga djur i de båda böckerna är förmänskligade, det vill säga de har mänskliga drag i olika form och variation. De får därmed inta inte bara ett djurs roll, utan även en mänsklig roll i berättelserna.

Barnlitteratur är ett område som inte enbart omfattar olika typer av böcker, utan dessutom ett flertal olika genrer. Detta spektrum är väldigt brett och innefattar sagor, fantasy, äventyr, illustrerad poesi, vardagsberättelser med mera (Nikolajeva, 2000). Barnlitteratur är något som de flesta barn på vardaglig basis har tillgång till, såväl på förskolan som hemma (Edwards, 2008). Barnböcker beskrivs ofta som viktiga för att stödja barns språkutveckling. Forskning visar att de utvecklar och utmanar barns kunskaper, men även kan hjälpa till att stötta deras emotionella och sociala utveckling (Edwards, 2008). Barnböcker kan alltså

användas som redskap i ett förskolesammanhang, genom att barn tillsammans med pedagoger kan bearbeta exempelvis känslor, kunskaper och konflikter, samt på olika sätt finna kopplingar mellan fiktionen och deras egen tillvaro, menar Edwards (2008).

På förskolan möter barn böcker i olika format (Nikolajeva, 2000). Dels finns de klassiska bilderböckerna, där text och bild kombineras och med sina livliga illustrationer kan tilltala barn som ofta väljer att fokusera på bildernas handling. Bilderböcker är den mest dominerande genren på förskolor som barnen har tillgång till (Edwards, 2008), men det är inte den enda resursen. Utöver bilderböcker finns även illustrerade böcker, eller ”kapitelböcker” som de också benämns ibland, i förskolans sortiment. Dessa böcker kännetecknas av text med några få bilder eller möjligen inga bilder alls i vissa fall. Dessa böckers dominerande styrka ligger i texten, som en pedagog med inlevelse kan återberätta för barnen. Med få bilder skapas även en annan dimension i berättelsen eftersom allting inte är framställt på bild. Mottagarens tolkningar blir därmed personliga (Nikolajeva, 2000). Dessa två typer av barnböcker – bilderböcker och kapitelböcker – utgör det empiriska underlaget för den här studiens undersökning.

Många barnboksförfattare väljer att använda sig av djur som huvudkaraktärer i sina böcker, såväl i bilderböcker eller kapitelböcker. ”Om det är någonting som verkligen frapperar vid en omfattande genomgång av bilderböcker är det ett överväldigande djurliv” hävdar Maria Nikolajeva (s. 55, 2000). Dock handlar det inte alltid om en verklighetsbaserad avbildning av djur inom barnlitteraturen utan snarare framställs de på något sätt förmänskligade, det vill säga med egenskaper som mänsklig gång eller användning av kläder (2000). Appliceringen av mänskliga attribut hos djur benämns som antropomorfism - vilket är ett av studiens centrala begrepp (detta definieras samt diskuteras längre fram).

Ovanstående iakttagelser väcker en del funderingar hos oss. Finns det någon given form som djur i barnböcker skildras på, eller skiljer sig framställningen åt beroende på vilken typ av djur det är? Vad är viktigt för hur djuren beskrivs och vilken grad av antropomorfism får de genomgå, spelar exempelvis deras verkliga förlagors roll i näringskedjan någon roll?

Enligt förskolans läroplan ska ”förskolan ge varje barn förutsättningar att utveckla (...) intresse för berättelser, bilder och texter i olika medier, såväl digitala som andra, samt sin förmåga att använda sig av, tolka, ifrågasätta och samtala om dessa” (Lpfö 18, 2018). Vidare ska förskolan ”ge varje barn förutsättningar att utveckla (...) förståelse för naturvetenskap, kunskaper om växter och djur (...)” (egen markering, Lpfö 18, 2018). Med tanke på dessa mål, på den betydelse som Edwards (2008) menar att litteraturen har på förskolan, samt den mångfald av djur som förekommer i barnlitteratur (Nikolajeva, 2000) blir det relevant att

undersöka hur djur framställs i de böcker som mindre barn möter på förskolan. Vi beslöt oss därför för att analysera ett antal barnböcker för att få en djupare förståelse kring vad det är för djurkaraktärer som barn möts av, genom såväl text som bild, vid exempelvis högläsningstunder på förskolan. Vi valde att avgränsa oss till de djur som på olika sätt förmänskligas i böckerna.

1.1 Syfte och frågeställningar

Vi kommer i denna studie undersöka hur djur antropomorfiseras och porträtteras i barnlitteratur. Detta kommer att ske genom en granskning och analys av tio barnböcker som har förmänskligade djur som huvudkaraktärer.

Dessa är studiens frågeställningar:

- I vilka avseenden förmänskligas djuren, och vilka mänskliga attribut tilldelas de?
- Hur förhåller sig förmänskligande djurarter till varandra och till människan?

2. Teori

I det här kapitlet beskrivs studiens centrala teoretiska begrepp. För analysen av de tio barnböckerna använder vi begreppen *antropomorfism* och *personskildring* som definieras i följande kapitel.

2.1 Antropomorfism

Antropomorfism, beskrivs av Mitchell, Thompson, och Miles (1997), som personifiering av icke-mänskliga ting och händelser. I själva verket förklaras begreppet vara väldigt gammalt – det härstammar från ett religiöst ursprung där en gudom gestaltas i en mänsklig form. På grund av begreppets långa användning har förklaringar som bland annat tillskrivning av mänskliga egenskaper (som psykologiska och beteendeförankrade) till världen tillkommit genom tiderna. Den mest använda förklaringen till begreppet idag är applicering av mänskliga attribut hos djur och föremål (1997).

Mitchell, Thompson, och Miles hävdar att begreppet kan förklaras genom definitionen *familiarity thesis* (1997). *Familiarity thesis* använder sig utav någonting bekant för att förklara något obekant. I det här fallet handlar det om strävan efter kunskap – för att förklara något obegripligt översätter människan fenomenet i bekanta termer. Exempelvis, genom att sätta något obegripligt – samarbete – i ett begripligt sammanhang – förskola – kan barnen lättare se hur ett samarbete kan gå till i deras bekanta miljö.

För studiens skull kommer begreppet antropomorfism användas i förhållande till djurs förmänskligande, vilket förklaras som ett tillskrivande av mänskliga attribut till djur. De mest typiska attribut som djuren ärver är mänskligt beteende, kommunikationsförmåga, kultur, fysisk utseende samt mänsklig gång (Mitchell, Thompson, Miles, 1997). I undersökningen kommer vi även fokusera på mänskliga attribut som användning av redskap och kläder. Djurets framställning kommer undersökas med hjälp av antropomorfism-begreppet för att identifiera bland annat dess egenskaper och utseende i barnlitteraturen.

2.2 Personskildring

För att beskriva olika karaktärer i sina berättelser - vare sig det handlar om en ond trollkarl eller hjältemodig häst - använder författare olika tekniker för personskildringen.

Personskildringen kan förklaras genom dess olika dimensioner: inre och yttre beskrivning, beteende och dialog (Nikolajeva, 2000).

En personbeskrivning, som i själva verket förutsätter en författare som navigerar läsaren genom berättelsen, omfattar inre-, och yttre karaktärsdrag. Yttre karaktärsdrag förklarar vad karaktären har för kläder eller vilken hårfärg den har, med andra ord handlar det om den fysiska framställningen (vilket i bilderbokens värld kompletteras utmärkt med bild). Ifall texten kompletterar en karaktärs visuella framställning, det vill säga inte tillför något nytt utan beskriver det som redan syns, blir beskrivningen symmetrisk. Däremot om ord säger emot bild kan framställningen förvirra eller skapa en komisk effekt. Inre karaktärsdrag handlar om vilka inre egenskaper karaktären har – den psykologiska beskrivningen så som känslor och värderingar (Nikolajeva, 2000).

Personskildringen kan även beskrivas utifrån beteendet. Hur karaktären hanterar och reagerar på olika situationer. Det i sig kan vara den svåraste dimensionen eftersom läsaren själv tvingas att tolka situationerna och följa karaktärernas konsekvensers följd. I bilderbokens värld blir den dimensionen nästan enbart skriven med hjälp av ord då framställning av personliga drag som tapperhet eller visdom kan vara problematisk i illustrationer (Nikolajeva, 2000).

Dialogen framställs i många fall som direkt kommande från karaktärerna, utan berättarens inblandning, därför kommer läsaren närmare karaktärens personlighet. Utöver det får läsaren också delta i karaktärens tankegångar och utforska dess inre känslor och tankar (Nikolajeva, 2000).

Personskildringens olika dimensioner kan fylla olika funktioner beroende på bokens genre – barnböcker eller romaner exempelvis. Bilder tillför en ny dimension till texten vilket gör att berättelserna kan beskrivas på mer nyanserade nivåer. I en roman däremot läggs vikten på den verbala beskrivningen som i sin tur får mer utrymme för nyanserade beskrivningar än barnböcker. Begreppet personskildring kommer användas i förhållande till antropomorfism för att tolka böckerna och dess användning av förmänskligande karaktärer. Begreppet kommer användas för att tolka den visuella och den verbala beskrivningen av karaktärerna.

För att få syn på hur djuren personifieras kommer vi titta – med hjälp av begreppet *antropomorfism* – på framställning av mänskliga attribut som kommunikationsförmåga, användning av kläder och redskap, förmänskligt utseende och gång. Det vill säga, bearbeta materialet och avgöra vilka attribut – även utöver ovannämnda – och hur många av dem djuren ärver i utvalda materialet. Begreppet *personskildring* kommer att användas för att

granska bild och text i förhållande till berättar-, handling- och dialog-aspekterna för att tolka de olika karaktärernas egenskaper, utseende och beteende. Personskildring kommer alltså hjälpa med att se hur antropomorfism appliceras på djuren i barnlitteratur och hur de kan tolkas i kombinationen av visuell och verbal berättarteknik.

3 Tidigare forskning

I följande kapitel kommer vi kartlägga befintlig forskning som angränsar till vår egen studie. Därefter medföljer en introduktion till forskningsfältet och fördjupning i fyra utvalda artiklar som kategoriseras enligt dess specifika inriktningar: *naturvetenskaplig kunskap* och *språk & kultur*. I slutet av kapitlet förs en kort diskussion kring studiens relevans i relation till tidigare forskningen.

”Djur i barns litteratur” (animals in children’s literature) är ett omfattande område bland vetenskapliga artiklar på databaserna Google Scholar och ERIC. Användning av just dessa sökord resulterar i flertal artiklar som handlar om djurs närvaro i barns litteratur. Författare till dessa artiklar (Geerds (et al. 2016), Dasterdi & Haghshenas (2012), Miller (2011), Thulin & Pramling, (2009), Pringle & Lamme (2005), Serpell (1999), Kellert (1983), bland andra) har i stora drag fokuserat på djurs inflytande i barnlitteraturen såväl som i barns vardag. Det vill säga, inte enbart böckerna som omringar barnen i daglig basis utan även djur i andra förekommande media som film eller sång. En märkbar del av undersökningarna kretsar kring djurens inflytande i barns vardag, djurs påverkan på barnens djursyn och framställning av djur i barnmedia – vilket i sig angränsar till vår egen studie.

Studier kring specifika djurarter i barnböcker har också genomförts. Fältet domineras av artiklar som riktar fokus mot domesticerade husdjur. Vilda djur förekommer inte i samma utsträckning. Dessutom finner vi inslag av studier kring djurs förekomst i olika kulturella sammanhang och även djurs symbolik i litteraturen har genomförts.

Som vi redan har etablerat i studiens inledning, förekommer djuren kontinuerligt i barns litteratur under olika omständigheter. Därav kommer ett intresse av analys och undersökningar kring vad som egentligen presenteras i barnens media. I nästkommande delar av kapitlet beskrivs fyra artiklar som belyser olika vinklar av användning av antropomorfism (2000).

3.1 Naturvetenskaplig kunskap

Antropomorfism i barnlitteratur förekommer ofta, dels när det gäller personifieringen av levande djur, det vill säga djuren ärver mänskliga attribut, dels när icke levande föremål kommer till liv och ärver mänskliga egenskaper och attribut. Flera författare som Geerds (et

al. 2016) och Pringle & Lamme (2005), fokuserar därför på kunskapsbegreppet: hur mycket kunskap - eller naturvetenskapligt korrekt kunskap - som förekommer i litteraturen¹.

Enligt Geerds (et al. 2016) är bilderböcker - framförallt i ett förskole sammanhang - en relevant, informell metod för inläring av biologisk kunskap. Hennes studie visar att majoriteten av de moderna böckerna som undersöktes inte framställde djuren på ett biologiskt rättfärdigad sätt. Böckerna i den genomförda undersökningen sorterades inom två kategorier där 30% av böcker inom den första kategorin har porträtterat djur genom användning av visuellt realistiska teckningar. Å andra sidan, inom den andra kategorin enbart 4% av de studerade böckerna porträtterade djuren realistiskt.

Pringle och Lamme (2005) har också ägnat sig åt undersökningen av naturvetenskaplig kunskap i barnlitteratur. Dessa författare lyfter däremot ett resultat som inte fullkomligt överensstämmer med Geerds. Genom undersökning av utvalda barnböcker lyckades författarna komma fram till att böckerna, till en viss mån, lyckades förhålla sig till djuren på ett naturvetenskapligt korrekt sätt. Pringle och Lamme (2005) hävdar att djuren – även fast dess porträttering förmänskligas – kan framställas korrekt både i bild och i text. Detta däremot, kan skiljas beroende på användning av antropomorfism. Mänskliga namn exempelvis, behöver nödvändigtvis inte påverka djurens biologiska egenskaper. Därmed kan böckerna faktiskt förhålla sig naturvetenskapligt korrekt. Däremot kan felaktiga beskrivningar av djurens gång eller föda kollidera med deras biologiska vanor vilket såklart inte visar en korrekt fakta (Pringle & Lamme, 2005).

Geerds (et al. 2016) menar att en undersökning av mer än 1000 moderna barnböcker visade att cirka hälften av dem innefattar förmänskligade karaktärer av något slag och enbart en fjärdedel framställdes i dess naturliga miljöer. Dock har djuren som framställdes i sina naturliga miljöer oftast förmänskligats med mänskliga namn, kommunikationsförmågor och typiskt mänskligt beteende vilket – i viss mån – båda författarna anser kunna påverka barns lärande. Geerds hävdar dock att böckerna inte framhäver en biologiskt- och naturvetenskapligt korrekt fakta därför verkar de inte som en potentiell källa för inläring av kunskap (Geerds et al. 2016). Resultatet i Pringle och Lammes studie pekar på böckernas potential till eventuell inläring av djurs biologiska egenskaper. Dock hävdar författarna att lärarnas förhållningssätt kan vara av betydelse eftersom informationen i böckerna kan

---

¹ Miller (2011), Kellert (1983) vars forskning också kretsar kring naturvetenskapliga kunskapen i barnlitteratur, valdes att inte presentera i det här arbetet på grund av forskningsfältets stora omfång.

förmedla både naturvetenskaplig korrekt och inkorrekt fakta, beroende på bokens innehåll (Pringle & Lamme, 2005).

3.2 Språk och kultur

Ett återkommande attribut som icke-mänskliga karaktärer tilldelas i barnlitteraturen är mänsklig kommunikationsförmågan. Aktörer eller föremål (djur, föremål, maskiner) använder sig av mänskligt tal för att exempelvis förklara sina eventuella funktioner, syfte eller förmedla ett annat slags budskap.

Thulin och Pramling (2009) undersökte i sin studie antropomorfism i förskolans vardagliga situationer såväl som undervisningssituationer. Thulin och Pramling (2009) ställer frågor som *när*, *hur* och av *vem* den förmänskligade vokabulären används i förskolans vardag? I den empiriska insamlingen presenteras situationer där förskollärare ständigt introducerar barnen till antropomorfism genom att exempelvis samtala med ett djur eller initierar en diskussion ifall djuren sätter på sig kläder vid låga temperaturer. Som resultat visar Thulin och Pramling att användning av antropomorfism vid undervisningssituationer i stort sett drivs av förskollärare. Av 128 dokumenterade tillfällen var barnen initiativtagare i 24 av fallen medan de vuxna var drivande i motsvarande 104.

Det dominerande antalet av lärarna som introducerar antropomorfism i barnens vardag kan vara värd att ta i beräkning. Thulin och Pramling kommer fram till att den dominerande andelen kan bero på lärarnas vilja att anpassa språket enligt lärarnas uppfattning kring barnens utveckling och kunskaper såväl som barnens intressen. Enligt Nikolajeva (2000) finns det dock dokumenterade studier som tyder på att barn inte nödvändigtvis föredrar historier om djur mer än historier om andra barn.

Ett annat författarpär, Dasterdi och Haghshenas (2012), valde att titta på djuren utifrån en kulturell synvinkel. Det undersöktes ifall djursymbolik skiljs inom den västerländska och den persiska kulturen och i så fall hur dessa översätts. Detta genomfördes genom en analys av barnböcker samt intervjuer med 30 elever. Studien visade att en symbolisk användning av djur är kulturförankrad eftersom varje kultur har en egen tro kring djursymbolik, därför behöver dessa uppfattningar inte överensstämja med andra kulturers (2012). Vidare upptäckte författarna att böckerna från det västerländska ursprunget inte översätts enligt den persiska kulturen, vilket exemplifieras med framställningen av ugglan, som i västerländska kulturen symboliserar vishet, men inte inom den persiska.

Dasterdi och Haghshenas hävdar att det ovanstående dels kan bero på den, framförallt engelsktalande, västerländska dominansen, inom litteraturen. Å andra sidan, påpekar författarna, kan resultatet bero på de persiska översättningarna, då det antagligen inte funnits en reflektion kring symboliken eller medvetenhet om dess existens vid översättningen från engelska till persiska.

Vi hittade endast ett fåtal artiklar som handlade om boskapsdjur i barnböcker och hur den kategoriseringen porträtteras till skillnad från husdjur eller vilda djur, då undersökningar kring dessa djur genomsyrade fältet. Bondgårdsdjurens osynlighet inom forskning av barnlitteratur kan vara en intressant iakttagelse då – med tanke på dess förekomst i barnböckerna – gapet mellan forskning och litteratur visas vara märkbar. Med denna studie vill vi bidra till undersökningen kring djurs förekomst i barnlitteratur genom granskning av olika arter och dess framställning i barnlitteratur.

4 Metod och material²

I detta kapitel beskrivs och motiveras vilka kriterier som togs i beräkning och spektrumet av tidsepoker inför val av analysmaterial. Vidare i kapitlet sammanfattas kort böckernas handling i ordningen från äldst till nyast (med undantag för originalutgåvor som presenteras tillsammans med dess reviderade varianter). Slutligen beskrivs på vilket sätt materialet kommer att analyseras.

4.1 Urval

För att genomföra studien valdes tio barnböcker – med djur som huvudaktörer – ut på Malmö stadsbibliotek. Följande kriterier för mänskliga attribut hos djur ställde vi som krav för att böckerna skulle kvalificera till studien (åtminstone ett av dem skulle vara uppfyllt):

- Kommunikationsförmåga – mänskligt tal eller tankar.
- Användning av kläder – exempelvis tröjor, byxor, hattar med mera.
- Användning av redskap – exempelvis bestick, ugnar, hinkar med mera.
- Förmänskligt utseende – exempelvis mänsklig frisyr, fingrar, fötter.
- Mänsklig gång – gå på två ben.

En annan aspekt som togs i beräkningarna var valet av den tidsepok under vilken böckerna var skrivna. För att undersöka en eventuell skillnad i framställningen av djur ur ett historiskt perspektiv, valdes böckerna inom ramarna: ”gamla”, ”moderniserade” och ”nya” böcker. Gamla böcker motsvarar verk som klassiska folksagor och böcker som exempelvis *Tre små grisar* (1922), moderniserade böcker omfattar äldre berättelser som har givits ut på nytt i en modern bearbetning som *Tre små grisar* (2013) och slutligen nya böcker är böcker skrivna och utgivna under 2000-talet som *Mamma Mu klättrar i träd: sopbilen* (2005), *Tio små kompisböcker: Samarbete* (2011).

---

² I den här texten är de forskningsetiska principer oaktuella då empirin enbart består av barnböcker och inga personer är involverade.

4.2 Material

Tre små grisar (Originaltitel: The Three Little Pigs, 1922)

Den traditionella versionen har samma handlingsförlopp som den förnyade berättelsen, förutom grisarnas utflytt som orsakas av matbrist hemma (de måste ge sig av eftersom mamman inte kan mata familjen), grisarnas kön är ospecificerat samt de två yngsta grisarna beskrivs som lata. Därför bygger de hus av halm och pinnar, för att kunna roa sig efteråt medan den tredje grisen arbetar hårt hela dagen. Berättelsens slut liknar den reviderade, med vargen kokande i grytan, men i denna version äts vargen upp av grisarna.

- Kommunikationsförmåga
- Användning av redskap
- Mänsklig gång

Klassiska djursagor: Tre små grisar (2013)

Två gris-bröder och en syster säger adjö till sin gråtande mamma och beger sig ut i världen för att bygga och bo i säkra hus. Den första brodern bygger ett hus av halm, den första systern bygger ett hus av träpinnar och den siste brodern bygger ett hus av tegelstenar. Så småningom, blåser den stora stygga vargen ner huset av halm och träd, grisarna springer hem till brodern med tegelstenshuset där de verkar vara säkra. Vargen lyckas ta sig in i huset via skorstenen men faller in i en gryta med kokande vatten.

- *Kommunikationsförmåga*
- *Användning av kläder*
- *Användning av redskap*
- *Mänsklig gång*

Min vän Charlotte (1980, Översatt 2018)

Grisen Wilburt föds för liten jämfört med de andra grisarna på bondgården därför bestämmer bonden för att slakta honom. Bondens dotter övertalar fadern om att låta bli och lovar att ta hand om grisen själv. När Wilburt blir 1 månad säljer bonden honom till en av deras släktingar som har egen bondgård. Där träffar Wilburt en spindel vid namnet Charlotte – de blir bästa vänner och en dag får Wilburt reda på att han kommer att bli slaktad till julen. Charlotte lovar att göra allt för att det inte ska hända och börjar då spinna olika ord i sitt nät som häpnar människorna. Wilburt blir känd i hela landet och får lov att leva hela sitt liv till den dagen han dör av hög ålder.

- Kommunikationsförmåga
- Användning av redskap

Nalle Puh (1984)

Nalle Puh är ute och jagar en Tesla, när björnen kommer fram till Nasses hus följer även han med ut på jakt. De märker att ju mer de går desto fler fotavtryck blir det. Christoffer Robin, sittandes högt uppe i ett träd, undrar varför de går runt i cirklar. Det visar sig att Nasse och Nalle Puh har gått efter sina egna spår, inte någon Tesla.

- *Kommunikationsförmåga*
- *Användning av kläder*
- *Användning av redskap*
- *Förmänskligat utseende*
- *Mänsklig gång*

Gittan och gråvargarna (2000)

Gittan kommer bort från sin förskoleklass och går vilse i skogen där hon träffar på en flock vargar. Hon försöker leka olika lekar med vargarna men de förstår inte riktigt hur lekarna går till, tills de leker doktor; då kan de bara ligga ner och bli ompysslade. Hon sover ute bland vargarna efter att ha nattat dem, på morgonen följer de med tillbaka till sin förskola.

- Kommunikationsförmåga

Stora sagoboken om Pelle Kanin: Herr Räv (2003)

Berättelsen kretsar kring herr Grävling's bortförande av Benjamin kanin och Flopsys barn och hur Benjamin ber om hjälp av Pelle kanin för att få tillbaka dem: herr Grävling bryter in i ett av herr Räv's hem för att lägga barnen i den avstängda spisen, sedan passar grävlingen på och lägger sig i herr Räv's säng. Herr Räv kommer hem och finner herr Grävling i sin säng vilket leder till att herr Grävling och herr Räv hamnar i ett slagsmål som ger Benjamin kanin och Pelle kanin tid för att rädda barnen och bege sig hem.

- Kommunikationsförmåga
- Användning av kläder
- Användning av redskap
- Mänsklig gång

Älskade sagor av H.C. Andersen: Den fula ankungen (2005, originaltext 1877)

En afton ligger en ankmamma i sitt bo när det största av alla hennes äggen kläcks. Ut kommer den fulaste ankan hon, och alla andra, någonsin skådat, han blir därför utstött av sina syskon och av andra djur i bondgården. En dag bestämmer sig den fula ankungen för att fara iväg och träffar på vildgäss, en gumma med sin katt och höna - som han sedan får bo hos ett tag - samt en bonde som räddar honom från att frysa ihjäl. Men när våren kommer stöter ankungen på några svanar; då inser ankungen att han inte längre är den fula ankungen och märker hur vacker han har blivit. Ankungen är inte en ful anka längre – han är en vacker svan.

- Kommunikationsförmåga

Mamma mu klättrar i träd: Sopbilen (2005)

Det är tisdag, dagen då sopbilen kommer till bondgården där mamma Mu befinner sig. Mamma Mu möter kråkan där sopbilen precis har kört ifrån, sopbilen är kråkans favorit – därifrån trillar alltid någon matbit ner. Men plötsligt ser kråkan att hönorna blir matade med pizza! Kråkan klär ut sig till en höna och spenderar hela natten i hönshuset. Han är inte nöjd över hur natten utspelade sig och på morgonen nästa dag flyger han hem med en väldig fart.

- Kommunikationsförmåga
- Användning av redskap

Bröderna Grimms sagovärld: Grodkungen och Henrik med Järnbanden (2008)

Kungadottern sittandes vid en källa och tappar sin guld kula. En groda dyker upp och lovar att hämta kulan om flickan i utbyte lovar att hålla honom kär, vara hennes vän och lekkamrat. Kungadottern går med på dessa krav men när grodan stiger upp med guldkulan bryter hon sitt löfte och springer hem. Kungadottern tvingas av sin far att hålla sitt löfte men när det är dags att sova slänger hon grodan in i en vägg, vilket – till allas förvåning – förvandlar tillbaka grodan till en prins. Kungadottern och prinsen gifter sig och prinsens trogne tjänare Henrik är så lycklig att järnbanden runt hans hjärta släpper.

- Kommunikationsförmåga

Tio små kompisböcker: Samarbete (2011)

På förskolan, där Igelkott går, är han stolt över att kunna klara av saker själv. Igelkotten upplyses – av hans förskollärare – att ibland går det även bättre när man samarbetar med en vän.

- Kommunikationsförmåga
- Användning av kläder
- Användning av redskap
- Förmänskligat utseende
- Mänsklig gång

Klassiska djursagor: Lantmusen och Stadsmusen (2013)

Lantmusen och Stadsmusen är två kusiner som bestämmer sig för att hälsa på varandra. Stadsmusen tycker att landet, maten och vardagen är alldeles för tråkig hemma hos sin kusin. Väl hemma hos Stadsmusen tycker Lantmusen att allt är alldeles för skrämmande i den stora staden. Kusinerna beslutar att det är bäst att var och en stannar hemma hos sig där de mår som bäst.

- Kommunikationsförmåga
- Användning av kläder
- Användning av redskap
- Mänsklig gång

4.3 Analysmetod

Vi började läsa de tio valda barnböckerna med fokus på text och illustrationer. Därefter kategoriserade vi djuren utifrån deras biologiska *härkomst*, hur de *förmänskligades* och vilka *egenskaper* vi fann hos de olika karaktärerna för att sedan bryta ner materialet. Vi skapade tre olika tabeller där djuren placerades baserat på de ovannämnda kriterierna. Varje tabell motsvarar ett specifikt område som berör djurens framställning (se bilagan för ytterligare data). I första tabellen kategoriseras djuren enligt dess *biologiska härkomst*, baserat på vilka attribut djuren har ur en biologisk synpunkt. I andra tabellen sorterades djuren efter *antropomorfism*, det vill säga vilka mänskliga attribut som djuren tillskrivs. I den sista tabellen delades djuren in i deras *personliga egenskaper* såsom exempelvis snäll, glad

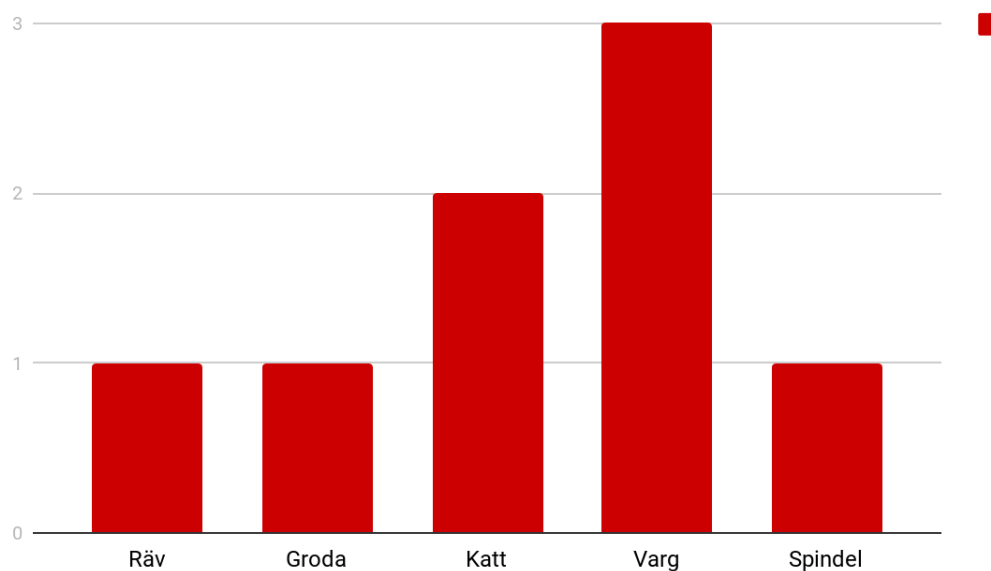
eller nyfiken. Med hjälp av tabellerna och våra teoretiska verktyg kommer djurens framställning att tolkas ytterligare i studiens resultatdel.

5 Resultat och analys

I detta kapitel redovisas studiens resultat och dess analys. Hur antropomorfismen tar sig uttryck i barnböckerna kommer att presenteras i tre delar med olika ingångar, först övergripande kring begreppets olika former, därefter en fördjupning i djurs framställning med avstamp i kläder och slutligen en närmare titt på hur studiens mest förekommande karaktärer - grisar och vargar - skildras i barnlitteratur.

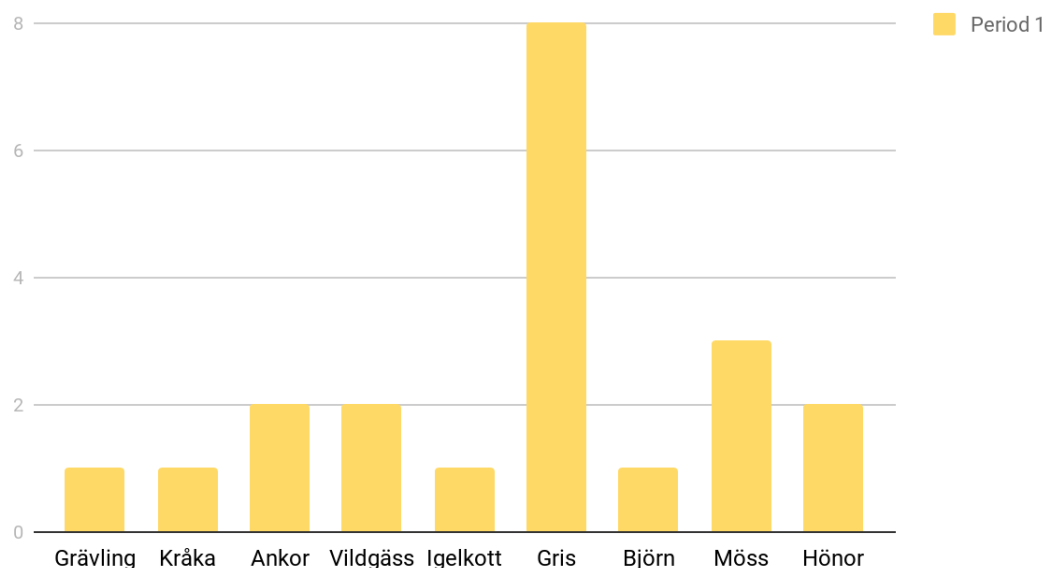
Allt som allt återfanns 29 djur i de tio olika berättelserna. Vi valde att sortera djuren utifrån vilken typ av kost deras verkliga förlagor äter (dvs. var i näringskedjan arterna befinner sig), eftersom detta också speglar deras livsstil och i viss mån deras relation till människan. Nedan följer därför tre tabeller där djuren är uppdelade utifrån om de är köttätare, allätare eller växtätare, och där även de olika arter som förekom i böckerna (samt i vilken utsträckning de förekom) presenteras.

Köttätare

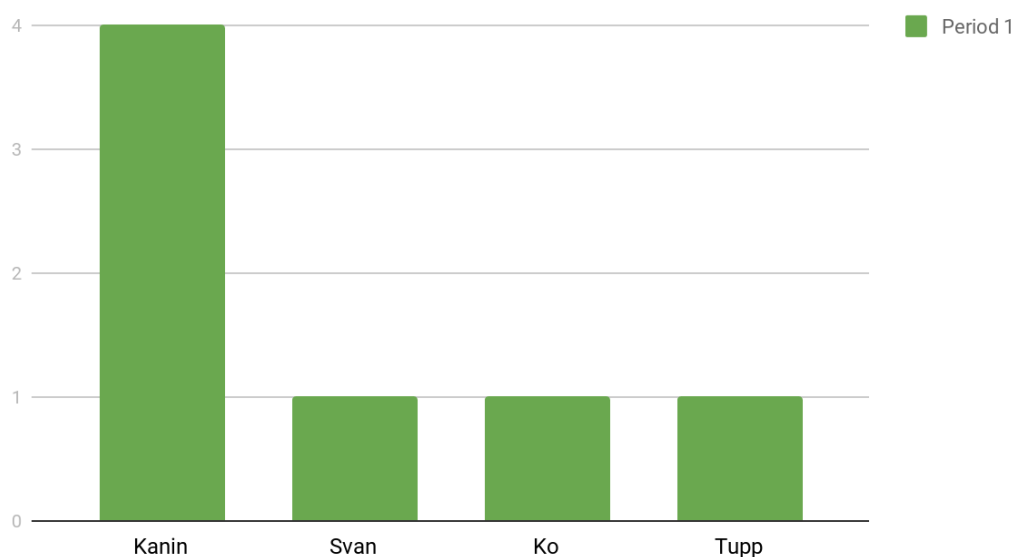
Figur 1. Köttätare som förekom i barnböckerna, utifrån art och antal.

Allätare

Figur 2. Allätare som förekom i barnböckerna, utifrån art och antal.

Växtätare

Figur 3. Växtätare som förekom i barnböckerna, utifrån art och antal.

5.1 Olika former av antropomorfism

Det här avsnittet innefattar en övergripande genomgång av *inre* och *yttre* aspekter av antropomorfism som genomsyrar det undersökta materialet. Efter bearbetning av materialet har vi fått syn på fyra olika former av antropomorfiska attribut: *mänskligt tal* – tillskrift av

mänsklig kommunikationsförmåga hos djur, *användning av kläder* – framställning av djur med tröjor, hattar eller skor, *användning av redskap* – exempelvis husbygge med hjälp av cement, tegelsten och stege, *personliga egenskaper och känslor* – då känslorna i sig inte är förmänskligade utan snarare fungerar för att etablera djurens förhållningssätt och agerande genom att gestalta dem som rädda eller modiga. Nedan presenteras dessa olika attribut en efter en, och vi analyserar hur de tar sig olika uttryck i böckerna. Slutligen diskuterar vi kopplingen mellan de olika mänskliga attribut som djuren tillskrivs.

Mänskligt tal

Antropomorfism i berättelserna förekommer ofta på olika sätt och med olika antal mänskliga attribut per karaktär. Det vanligaste sättet att förmänskliga karaktärerna är genom tillskrift av *mänskligt tal*. I samtliga böcker kunde djuren tala med varandra, med mänskliga ord och uttryck. Två olika typer av *kommunikationsmönster* blev också synliga i böckerna. Det *första* innebär att när djuren pratar, förstår inte bara andra djur utan även människor vad de säger. Christopher Robin för en konversation med både Nalle Puh och Nasse, i boken *Nalle Puh* (1984), vid två olika tillfällen. Det *andra* mönstret innebär att djur kan prata med andra djur. I boken *Mamma mu klättrar i träd: sopbilen* (2005) kommunicerar kon varken med bonden eller med hans fru utan enbart med kråkan som i sin tur kommunicerar med tuppen inne i hönshuset. Inte heller förekommer några samtal mellan tuppen och bonden eller dennes fru. I *Min vän Charlotte* (1980) kan dock bonddottern förstå vad djuren på bondgården säger, medan flickans föräldrar å andra sidan framställs som oroliga över flickans förmåga då de själva inte kan förstå vad djuren säger.

Kläder

En del av djuren i böckerna är framställda som *nakna* på bilderna, såsom Wilburt från *Min vän Charlotte* (1980) och vargarna från *Gittan och gråvargarna* (2000). Dessa bär inget mer än sin hud och päls. Men en betydligt större del av de undersökta djuren bär *människokläder* i böckerna – om än olika mycket. En grupp omfattar djur med *halv mundering* som Nalle Puh, som enbart bär en kort tröja eller Nasse som enbart går klädd i en halsduk. En annan grupp omfattar djur med *full mundering* som Lantmusen och Stadsmusen som bär byxor, tröjor och även accessoarer som halsduk och hatt. Få böcker beskriver karaktärernas kläder i skrift, i majoriteten av böcker är framställningen bara visuell. Därmed blir också karaktärernas eventuella motiv till en specifik utklädnad eller klädesplagg

oförklarade. Kläder på djur förefaller vara en central aspekt av personifieringen av dem, och bidrar till att framställa deras karaktär i berättelserna. Innan diskussionen kring djurs kläder fortsätter måste vi först redogöra för andra viktiga attribut för dess övergripande personschildring.

Olika typer av redskap

Att använda sig av redskap är en mänsklig egenskap med tanke på de djur som förekommer i de utvalda böckerna – det vill säga de verkliga förlagorna till djuren i böckerna använder sig inte av redskap i sina naturliga miljöer. Därför blir även redskapet en stor del av djurens förmänskligande. I *Tre små grisar* (2013) används redskapen till att skapa mänskliga byggen. I den äldre versionen får läsaren en tydligt visuell presentation när den tredje brodern sätter ner en tegelsten – med cement under – på sitt påbörjade hus och dessutom framställs även en stege i bakgrunden. Detta nämns enbart skriftligt i den nya versionen och illustreras inte i bild. Spindeln Charlotte från boken *Min vän Charlotte* (1980), som förklaras vara klok men har svårt med stavningen, använder sig av mänskliga bokstäver. Spindelns vishet förstärks ytterligare i verbala beskrivningar av dess handlingar då Charlotte ber musen Templeton att springa iväg och hämta allt från tidningsurklipp till tvättmedelsbehållare för att kunna använda sig av dess skrivna ord. Herr Räv och herr Grävling från boken *Stora sagoboken om Pelle Kanin* (2003) är två karaktärer som vi kommer fördjupa oss i kommande del men de är även här värda att nämna. Herr Räv har en lång fin käpp som han använder sig av när han går (på två ben) och herr Grävling använder sig av en stor säck för att lättare frakta kaninungarna. Läsaren får även reda på att i ett av herr Rävs hus finns det en spis och en matsal med bestick, tallrikar och ugnformer, då herr Grävling har tagit sig in dit för att göra en kaninpaj.

Något som blir märkbart i dessa berättelser är att redskapen spelar en stor roll i hur berättelsen utspelas. Hade inte grisarna i *Tre små grisar* (1922, 2013) kunnat använda sig av olika redskap – såsom cement och material – så hade grisarna inte kunnat bygga hus. Då hade vargen ätit upp dem med en gång och det hade inte funnits en saga att berätta. Det samma gäller Spindeln i *Min vän Charlotte* (1980), hade inte spindeln använt sig av färdigskrivna ord från den mänskliga världen skulle hon inte kunna hjälpa Wilburt, vilket hade resulterat i en tidig död för grisen och en kort berättelse. Herr Grävling från sagan *Herr Räv* (2003) skulle inte haft tillgång till en säck eller herr Rävs hem, istället hade han kanske bara tagit en eller två kaninungar och herr Räv hade inte behövt nämnas alls. Då hade inte Benjamin Kanin

och Pelle Kanin kunnat rädda ungarna och då hade det även här inte blivit en berättelse. Att djur använder sig utav redskap kan därför sägas vara centralt för dessa berättelsers handling och budskap.

Personliga egenskaper och känslor – inre karaktärsdrag

I denna del kommer vi gå in på hur *personliga egenskaper och känslor* framställs hos djuren i texterna antingen visuellt eller i skrift. Vi gör tolkningar baserade på dessa framställningar för att undersöka tillskrivandet av mänskliga *inre karaktärsdrag* hos djur. De flesta av de centrala känslorna vi valt att fokusera på i berättelserna kan sammanfattas i motsatsparen *sävlig/stressad* och *rädd/modig*.

Många av studiens djur framställs som *lugna* (se bilagan) – något som förstärks genom att en annan karaktär tillför *stress* i berättelsen. Denna kontrast blir synlig i *Mamma Mu klättrar i träd: sobbilen* (2005) där den lugna Mamma Mu möter kråkan som alltid har bråttom. Mamma Mu beskrivs enbart i den skriftliga delen som ”långsam” då hon långsamt skakar på huvudet till något Kråkan säger och i slutet av berättelsen går hon sakta in i lagården. Känslokontrasten förstärks ytterligare när Kråkan flyger bort ”jättefort” till sobbilen medan Mamma Mu tar sin tid och kommer fram senare när sobbilen redan åkt därifrån. Även det faktum att när kråkan flyger illustreras det både i text samt illustrationen att han gör det fort och *stressigt*.

Ett annat motsatspar som vi stötte på var *rädd* och *modig*. Att vara *rädd* är inte samma sak som att vara stressad, även om vi upptäckte att samma antal (olika) karaktärer porträtteras uppleva *rädsla* som karaktärer som upplever stress. I *Den fula ankungen* (2005) varnar mamman ankungen för katten som skapar *rädsla* hos alla djur. I dialogen upplyses läsaren dessutom kring andra djurs önskan om att den fula ankungen ska bli tagen av katten då de föraktar honom. Två andra karaktärer är från *Lantmusen och Stadsmusen* (2013), när de två mössen befinner sig inne i staden. Mössen jagas bort av en katt när de försöker äta, lyckligtvis hinner de undan och hinner ta sig i säkerhet i Stadsmusens bo. Lantmusen blir *rädd* då han föredrar landet där allt är lugnt och skönt medan Stadsmusen säger ”Vem vill koppla av när ett äventyr väntar runt varje hörn?” (Davidson, Daynes, 2013, s. 12) och framställs som den *modiga* kusinen som älskar spänningen som medföljer. Katten är en återkommande, skräckframkallande karaktär och nämns även i berättelsen om *Herr Räv* (2003). Här springer Benjamin kanin på sin kusin Pelle kanin: ”Kusin Pelle! Pelle kanin,

Pelle kanin! ropade Benjamin kanin. Kaninen i den blå rocken ställde sig upp och spetsade öronen, Vad står på, kusin Benjamin! Är det en katt?" (Potter 2003, s. 63).

En annan egenskap som djuren ofta framställs med är *nyfikenhet*. *Nyfikenheten* i berättelserna ställs ofta i relation till andra egenskaper och känslor som i *Gittan och gråvargarna* (2000) – här möts läsaren av förvånade vargar som även är *nyfikna*. Vid första mötet med Gittan ute i skogen förvånas vargarna av flickans ensamma närvaro, och ställer ett flertal frågor till henne. Vargarnas *nyfikenhet* och intresse kretsar runt flickans gång på två ben och varför hennes näsa är rosa och äcklig. I berättelsens förlopp hjälper *nyfikenheten* vargarna att ta ett steg från att vara förvånade och lite obestämda till att bli Gittans vänner och bry sig om henne. Gittan (som egentligen är en människa men värd här att nämna) tar också ett steg från att vara *rädd* och ensam i skogen till att med hjälp av *nyfikenhet* bli *modig* och kunna promenera tillsammans med vargarna till förskolan. *Nyfikenheten* kan anses vara en slags bro mellan olika motpoler (*modig/rädd* exempelvis) som karaktärerna rör sig igenom för att komma till den andra motpolen. På så sätt kan *nyfikenheten* driva berättelsen framåt och utveckla karaktärerna.

Karaktärernas inre personskildring kan tolkas med hjälp av antropomorfism-begreppet. Djurens tillskrivna mänskliga känslor skapar en kontrast mellan karaktärerna. Kontrasten mellan två olika karaktärer förstärker deras egna personskildringar. Den rädda musen framställs ännu mer rädd när kusinen visas vara *modig* och inte *rädd* för någonting. Trots antropomorfismen uppvisar de flesta djur en del artspecifika beteenden i berättelserna: "en katt som jagar möss" förmänskligas till "en *ondskefull* katt som jagar *panikslagna* möss", "grävlingen som bortför hjälplösa kaniner" förmänskligas till "den *själviska* grävlingen som bortför de *rädda*, hjälplösa kaninerna", "kon som möter kråkan" förmänskligas till "den *lugna* kon som möter den *stirriga* kråkan". Genom att förstärka djur med mänskliga attribut bildas en nästan naturlig övergång från djurens biologiska värld till det fiktiva litterära alternativet.

Ju mindre kläder desto mer "djuriska"

Låt oss återkoppla till den tidigare delen av kapitlet där kopplingen mellan djurs kläder och dess identitet synliggjordes. Djuren förmänskligas med hjälp av flera olika mänskliga attribut såsom tal, gång och redskap. Det attribut som är mest iögonfallande är dock kläder. Kläderna har ingen påverkan på berättelsens förlopp, som de andra mänskliga attributen har, utan blir snarare en signal om något, som vem karaktärerna är för berättelsen,

och sammanhänger i regel med hur många av de andra attributen som också förekommer. Djurs användning av kläder i böckerna kan tolkas definiera grad av dess personifiering: *ju mer kläder djuren framställs i desto mer mänskliga är de*. Djur med *full mundering* finner användning för mänskligt redskap, till utseende påminner de om människor och hamnar i mänskliga sammanhang. *Nakna djur*, å andra sidan, finner inte någon användning av mänskliga redskap, framställs som dess naturliga representanter och hamnar i situationer förankrade till sina biologiska miljöer och sammanhang. Det enda attribut som sammankopplar *alla* djurkaraktärer oavsett deras kläder eller användning av redskap är talförmågan.

5.2 Olika status i näringskedjan

I denna del görs en fördjupad analys av djurs visuella framställning för att utforska hur förmänskligandet av djuren i berättelserna förhåller sig till en hierarki mellan olika djur, med utgångspunkt i vilka kläder de bär. Avsnittet innefattar en diskussion kring kopplingen mellan djurs framställning och dess eventuella status i relation till människor och djurs biologiska egenskaper.

Låt oss börja med att gå in i berättelsen *Herr Räv* (2003) där herr Räv tillsammans med herr Grävling spelar antagonister. Båda djuren framställs som ”obehagliga” och ”elaka” varelser i texten. Om man däremot bara fokuserar den visuella aspekten av boken, kan man utifrån kläder och hållning tolka karaktärerna som eleganta och framgångsrika. Herr Räv, alltid med en käpp i handen, tweedkavaj, ståtlig hållning och svarta handskar utgör sinnebilderna av en framgångsrik överklassmedborgare. Utöver själva rävens utseende får läsaren också se hur karaktären bor. Boendet i sig har inga likheter med verkliga rävars boende. Herr Räv bor i ett hus med flera rum (bland annat kök, sovrum, matrum) med träväggar, trägolv, dörrar, mattor, hyllor, köksredskap, tavlor³ och porslinsprydnader. Bilden av herr Räv förstärks i kombination med text där berättaren även beskriver djurets status i förhållande till kaniner, vilka är livrädda för räven. Eftersom räven inte enbart äger en bostad utan flera i deras skog, kan kaninerna aldrig vara säkra på var herr Räv kommer att befinna sig.

Herr Grävling å andra sidan framställs inte lika attraktiv som herr Räv gör, varken på det visuella planet eller i text. Jämförelsevis framställs båda djuren som framgångsrika i

---

³ Det finns även en tavla inne hos herr Räv som föreställer en brittisk riddare uppe på en häst redo för rävjakt.

förhållande till de sista aktörerna - kaninerna som vi återkommer till längre ner i texten - dock finner vi även skillnader mellan räven och grävlingen i bokens illustrationer. På bilderna målas grävlingen upp i en blå kavaj med röd väst under, beige byxor och finskor, vilket ger intryck av att han är välbärgad och har en hög samhällslig status. Till skillnad från räven, är grävlingen kort och rund, och på varje bild lite böjd i ryggen. I texten finner vi detaljer som inte framgår i illustrationerna: kläderna som grävlingen bär på är smutsiga och alltid visar han tänderna eftersom han flinar med hela ansiktet. Utöver det beskrivs grävlingen som en ”borstig och rultig figur” som inte hade några ”trevliga vanor” (Potter, 2003, s.57).

Utifrån hur djurarterna blir beskrivna kan man ana att författaren valt att försöka spegla olika samhällsklasser. Berättelsen är på så sätt en ganska politisk bok, där det finns många politiska budskap som författaren har valt att framställa med väl valda djur. De använder sig av attribut som för tankarna till fattig/rik, vilket ofta sammanfaller med de inre karaktärsdragen snäll/elak. Den delen av analysen kommer vi att gå djupare in på senare i texten efter att alla karaktärer har presenterats.

De sista aktörerna i berättelsen som nu presenteras är kaninerna. Kaninfamiljen består av gamle herr Benjamin Kanin, hans son Benjamin Kanin, hans svärdotter Flopsy och deras kull kaninungar. Figuren Gamle herr Benjamin Kanin (som vi fokuserar på här) sticker ut klädesmässigt från de tidigare beskrivna karaktärerna. Till skillnad från herr Räv och herr Grävling framstår inte kaninen som framgångsrik eller elegant. Istället porträtteras den i olivgrön kofta under en invirad halsduk med en pipa kanintobak i tassens. Precis som herr Grävling porträtteras gamle herr Kanin som kort och rund till skillnad från räven som, återigen baserat på berättelsens illustrationer, framställs som lång och smal. Kombinerat med text får läsaren reda på att gamle herr Kanin sannerligen är rejält till åren och njuter av att röka sin pipa i vårsolen. Dessutom förklaras kaninen vara givmild, generös och snäll eftersom han bjuder in grävlingen i sitt hem och bjuder på mat som grävlingen påstås ha ont om. Kaninen kan tolkas som naiv som tar grävlingen in i sitt hem med en kull sovande kaninungar.

Berättelsen *Herr Räv* (2003) är en handlingsorienterad berättelse där handlingen drivs framåt genom karaktärernas val vid olika situationer. Dessutom hjälper karaktärernas handlingar läsaren att förstå deras personligheter. Bilderna har den största uppgiften i personskildringen medan texten – som sällan kompletterar bildernas funktion – bekräftar den visuella framställningen. Med det sagt, kan relationen mellan de tre karaktärerna ordnas inom en hierarkisk statusordning i jämförelse med den *mänskliga verkligheten* och dess *biologiska kost*. Djurens status i berättelsen sammanfaller med deras hierarki i näringskedjan. Låt oss

återknyta till början av resultatdelen (5 Resultat och analys) där djuren har uppdelats inom kategorier *kött-*, *allt-* och *växtätare*. Uppdelningen genomsyrar berättelsen där varje karaktär tillhör varsin kostgrupp (se figur 1–3). På så sätt bildar kategorierna i berättelsen en utgångspunkt för hur djuren framställs när de företräder olika positioner i ett klassamhälle. Rävén, ägare till flera fastigheter, i sin långa och ståtliga figur beskrivs vara anledningen till den bristande mängden föda för grävlingen. Dessutom introduceras räven som skräckinjagande bland kaninerna. Grävlingar försörjer sig bland annat på fasanägg, daggmask och insekter men äter det mesta den kan komma åt, inklusive kaninungar som är herr Grävlingens avsikt i boken. Kaninerna framställs som offer till grävlingen som lyckas stjåla deras ungar.

Låt oss återkoppla tillbaka till diskussionen kring bokens eventuella spegling av samhällsklasser. En traditionell samhällskonstruktion där medborgare klassificeras som överklass, medelklass och arbetarklass, skulle kunna vara motivet till karaktärernas personschildringar. Stilen på djurens kläder kan tolkas som en direkt koppling till dess status. Kaninen som enbart framställs i en kofta och halsduk, rökande en kaninpipa, ger inte sken av att vara en ekonomiskt framgångsrik karaktär. Bilden förstärks i kombination med interiören i kaninens hem, som motsvarar ett realistiskt kaninhål (bortsett från möbler som bord och fåtölj). Grävlingens bosättning framkommer varken i text eller i bild, men baserat på hans klädsel kan läsaren uppfatta en tydlig skillnad mellan karaktärerna – det vill säga, grävlingens kläder är proprare och dyrare (om än smutsiga). Högst upp hamnar räven med dess eleganta och framgångsrika kläder i kombination med dess ståtliga hållning och flertal människoliknande boningar.

5.3 Grisen och vargen

Grisen är en karaktär vi stött på i tre av de tio sagorna, *Tre små grisar* (1922), *Nalle Puh* (1984), *Min vän Charlotte* (1980) samt i den förnyade versionen av *Tre små grisar* (2013). Vargen å sin sida nämns i två sagor, *Gittan och gråvargarna* (2000) och *Tre små grisar*, gamla versionen och nya (1922, 2013).⁴ Här vill vi undersöka hur dessa båda djurarter beskrivs i böckerna, för att se om det finns såväl gemensamma drag som skillnader mellan böckerna och över tid.

---

⁴ I Walt Disneys filmversionen av *Tre små grisar* spelar grisarna piano vid en tavla som föreställer en bunt korvar med underskriften: ”pappa”.

Vi börjar med en analys över grisarnas utseende och grad av antropomorfism, för att sedan gå vidare in på deras karaktärsdrag samt vilka mänskliga attribut de har. Därefter går vi in på vargens karaktärsdrag, mänskliga attribut samt hur vargen framställs i sagorna.

Den livsnjutande grisen

Grisens *yttre karaktärsdrag* framställs – i två av de fyra böckerna: *Min vän Charlotte* (1980) och den äldre versionen av *Tre små grisar* (1922) – med en låg grad av antropomorfism utifrån de olika attribut vi tidigare presenterat, då de inte illustreras med kläder eller andra mänskliga accessoarer. Alla grisarna är däremot illustrerade med en ljusrosa färg – förutom Nasse då boken *Nalle Puh* (1984) sagan saknar färg – och ingen av dem verkar ha någon annan grisfärg, mönster eller behåring.

Dessutom framställs grisarna i samtliga sagorna med fyra *inre karaktärsdrag*:

- Dumma
- Rädd för något eller någon
- Livsnjutare
- Värdesätter vänskap högt

Wilburt från *Min vän Charlotte* (1980) framställs som *lite korkad*, då han ständigt måste be Charlotte att förklara innebörden av de flesta ord hon använder. Han *fruktar* att bli dödad till julen. Grisen i barnboken framställs främst genom den verbala berättarmetoden, läsaren får reda på att Wilburt är en *livsnjutare* som vill sova, äta och framförallt vara med sina *vänner*. Det är därför spindeln Charlotte – hans bästa vän – bestämmer sig för att hjälpa Wilburt att undkomma döden.

I *Nalle Puh* (1984) framstår Nasse också som en *livsnjutare* som tar väl hand om sitt hem – berättelsen börjar med att beskriva hans hem som ”fint” vilket läsaren får reda på när Nasse är ute och skottar. Han framstår som *lite korkad* då han tror att hans farfar har två namn ”Privat O” och ”Privat område”. Christopher Robin förklarar för Nasse att man inte kan heta det men Nasse envisas om att hans farfar hade två namn ifall han skulle tappa bort det ena. Han är även *rädd* för det okända, när de stöter på fler och fler oidentifierade fotspår blir Nasse mer och mer *rädd*. Till slut har Nasse fått nog och kommer på en ursäkt för att retirera och vandra hem så fort han kan. Innan dess behövde Nalle Puh inte be honom att fortsätta,

Nasse gjorde det av egen fri vilja vilket visar en *stark vänskap* mellan dem som inte behöver kompletteras med dialog.

De gemensamma attributen återkommer även i den nyare versionen av *Tre små grisar* (2013) då även de första två grisarna framstår som *lite korkade* då, trots mammans förvarningar valde de en enklare metod före säkerhet. För enkelhets skull valde den första grisen istället för att köpa halm, ”Det var enkelt” sa han (Davidson & Daynes 2013, s. 26), vilket indikerar att han valde bekvämlighet framför säkerhet kring husets konstruktion. Den andra grisen framställs som lite smartare och kom till slutsatsen att träpinnar är bättre än halm. Grisarna är *rädda* för den stora stygga vargen som vill äta upp dem och blåser ner de två första grisarnas hus. Den tredje grisen framställs dock som smart då dess hus består av tegelstenar som vargen inte kan blåsa ner och tillsammans gillrar de en fälla för att fånga och koka vargen.

Även i den äldre versionen av *Tre små grisar* (1922) framstod de två första gris syskonen som *livsnjutare* och *inte så smarta* då de inte vill bygga hus som är för krävande. De vill hellre sjunga, dansa och leka tillsammans. Dess handlingsförlopp är samma här som i den nyare versionen, den första grisen bygger ett hus av halm och den andra av träd. *Fruktan* i båda versionerna verkar oförändrad eftersom grisarna i båda fallen beskrivs som *rädda* för den stora stygga vargen som blåser ner dess hus och tvingar dem att springa till den tredje brodern. Med hjälp av den tredje brodern som hade kämpat länge med sitt hus – och som därför blev mycket stadigt – fångade de vargen och kokade honom. I båda versionerna av *Tre små grisar* (1922, 2013) är det dock svårt att se ifall de sätter vänskap högt. Däremot blir det tydligt hur de hjälps åt som syskon.

Återigen, alla dessa grisar delar en del *yttre* och fyra konkreta *inre karaktärsdrag*. Utseendemässigt skulle man kunna tro att alla grisarna kommer från samma berättelse. Den stora skillnaden är att Wilburt från *min vän Charlotte* (1980) både porträtteras (som vi nämnt tidigare i studien) och betar sig som en ”riktig” gris, medan de andra grisarna betar sig som människor.

Den ambivalenta vargen

De undersökta vargarna delar inte karaktärsdrag med varandra så som grisarna gjorde. Vargarna i *Gittan och gråvargarna* (2000) framställs inte som aktiva figurer, i dialogen upplyses Gittan om att de inte brukar leka utan enbart stå bakom träd och gnissla sina tänder. De beskrivs som okunniga kring hur man leker, vilket i bild åskådliggörs genom att de ligger

ner på marken med alla fyra tassar upp i vädret. Den enda gång vargarna ställer sig positiva till lek är när Gittan låtsas vara doktorn och tar hand om dem – vargarna i sin tur ligger då på en rad på marken. Djuren (såväl i text som i bild) framställs även vara väldigt lydiga och hjälpsamma av sig; de gör det Gittan ber om, även om det inte alltid går så bra, de går och kissar när hon säger åt dem och de lägger sig när hon tycker att det är dags att sova. Sedan, när Gittan försöker hitta tillbaka till förskolan slår de följe med henne så att hon inte behöver gå ensam.

Boken *Tre små grisar* – såväl den äldre som den nyare versionen (1922, 2013) – innehåller enbart en varg. Denna varg beskrivs som elak då dess intentioner är att äta upp alla tre grisbröderna – dock utan att lyckas. Vargen kan, genom sina utförda handlingar, tolkas som smart: han inser att genom att blåsa på det första huset förstörs det och använder därför samma taktik på resterande hus. När vargens taktik inte fungerar på tegelstenshuset hittar han snabbt på en annan lösning, nämligen att klättra nedför skorstenen (där en stor kittel full av kokande vatten väntar på den ovetande vargen). Här i dessa texter dominerar personskildringen på det textuella planet då bilderna enbart kompletterade berättarrösten.

I den nya versionen av *Tre små grisar* (2013), framställs (som tidigare nämnts) grisarna i *full mundering* medan vargen i jämförelse är *naken*. En tanke kring detta kan vara att grisarna har kläder eftersom de är domesticerade i verkligheten medan vargen som är vild är *naken*. Vildhet, natur och rå instinkt framställs här genom att låta vargen slippa mänskliga kläder. Grisarna framställs som människor, bor i hus etcetera, de beskrivs ha mänskliga behov, inga ”grisliga” behov. Vargen däremot saknar denna fernissa, mänskligheten. Den är därmed heller inte antropomorfiserad i lika hög grad som grisarna. Boken utgår ifrån att grisarna är snälla och vargen är stor och stygg för att han ska äta grisarna. Skulle man däremot vända på det och sätta kläderna på vargen och skriva det utifrån vargens perspektiv skulle sagan kanske istället handla om en stackars varg som svälter och grisar som kokar upp honom. Då skulle det bli grisarna istället som framställdes som ”elaka”, när de hindrar vargen från att leva sitt naturliga liv.

6 Diskussion

I det här kapitlet diskuteras studiens resultat i förhållande till tidigare forskning, metod och hur området kan utforskas ytterligare. Resultatet diskuteras också i förhållande till studiens syfte och frågeställningar.

6.1 Resultatdiskussion

Djuren i de undersökta barnböckerna har framställts med hjälp av mänskliga attribut och egenskaper och olika berättargrepp. I samband med resultatdiskussionen vill vi först återknyta till studiens första frågeställning: *i vilka avseenden förmänskligas djuren och vilka attribut tilldelas de?* Förmänskligandet av dem skedde med hjälp av tillskrivande av attribut som mänskligt tal, mänskliga kläder, användning av redskap eller mänskliga känslor, vilket till viss grad bekräftar Geerds (et al. 2016) resultat – det vill säga att djurens förekomst i barnlitteraturen inte nödvändigtvis visar en rättfärdig bild av djurs biologiska egenskaper. Med antropomorfism förvandlas djuren för att efterlikna människan. Mänskligt tal var den enda attributen som alla undersökta karaktärer tillskrevs till skillnad från resterande attribut som inte förekom i samma utsträckning. En stor del av djuren presenterades med mänskliga kläder, dock i olika plagg och mängder. Studien visar att antalet kläder som djuren porträtterades i möjligen sammanfaller med dess grad av antropomorfism - det vill säga ju mer kläder djuren bar på, desto mer antropomorfiska egenskaper hittades hos dem och på så sätt blir de mer mänskliga. Användning av redskap visades också vara ett förekommande attribut i det undersökta materialet - studien visar på att redskapen hos djuren förstärker dess förmänskligandet och samtidigt driver berättelserna framåt. Dock fann vi även tendenser till att djuren, trots förmänskligandet av dem, fått bibehålla sina biologiska vanor och hierarkier i böckerna.

Studios resultat bekräftar därmed Pringle och Lammes (2005) resultat som hävdar att djuren i berättelser kan framställas på ett naturvetenskapligt korrekt sätt. Som vi nyligen nämnde visar vår studie att ju mer djuren efterliknar människor desto mindre liknar de biologiska djur. Däremot säger studien även att djur i berättelser – trots sina antropomorfiska egenskaper – fortfarande förhåller sig till verkliga djur vilket innebär att djurs biologiska vanor fortfarande förekommer i berättelserna. Karaktärerna, trots att de kan tala mänskligt språk, gå på två ben som människor eller bo i hus som efterliknar mänskliga hus, till utseende

fortfarande efterliknar dess förlagor. Grisar med de karakteristiska knorrar, trynen och grisöron eller vargar med mörk päls och avlånga ansikten.

En annan del av resultatet visar hur djurs yttre framställning förstärker hierarkin som finns mellan olika arter – det vill säga hur de förhåller sig till varandra. Resultatet hjälper oss att besvara studiens andra frågeställning: *hur förhåller sig förmänskligande djurarter till varandra och till människan?* Med hjälp av applicering av mänskliga värden på djurs yttre framställning skapas det en koppling mellan den mänskliga delen och den ”djuriska” delen av den fiktiva karaktären. Den finklädde räven får mer inflytande i berättelsen än den skabbiga grävlingen och vardagliga kaninen. Räven framställs fortfarande som en köttätare trots att den bor i ett hus eller går på två ben. Studiens resultat säger oss att trots antropomorfismen ändras inte relationerna som djuren har till varandra, utan återigen, de förstärks med hjälp av mänskliga attribut som kläder eller redskap. Som vi redan nämnt tidigare i texten ärver djuren mer mänskliga egenskaper ju mer kläder de bar på, vilket studien tydligt visar i några av de undersökta böcker då karaktärer med fullmundurering även tillskrivs tummar och fötter, trots att de bevarar dess förlagors mest kritiska drag.

En annan del av resultatet kretsar kring grisens oföränderlighet i de utvalda böckerna. I de undersökta böcker som hade grisar som karaktärer upptäcktes återkommande mänskliga karaktärsdrag som genomsyrade hos alla de undersökta grisarna. Grisarna i tre olika berättelser visade tendenser på samma mänskliga attribut, nämligen framställdes de som dumma, rädda för någon eller någonting, livsnjutare och värdesätter vänskap eller familj högt. Anledningen till varför grisen av alla djur är oföränderlig kan vara för att det är ett djur som de flesta, barn och vuxna, har en relation till. Studien visar att grisarna i *Tre små grisar* (2013) presenteras i fulla munderingar möjligen för att förstärka djurets domesticering. Till skillnad från grisen presenteras vargen i *Tre små grisar* (2013) naken och vild som saknar den mänskliga finessen. Med andra ord hjälper mänskliga kläder med att beskriva djurets förhållande till människan, det större antalet plagg närmar djuren till att framstå som mänskliga medan nakenhet skapar en bild av vildhet och tar avstånd från mänskligheten.

Relevans för förskolan

Låt oss återkoppla tillbaka till inledningen där diskussionen kring vikten av barnlitteratur och dess fördelar förs. Barnböcker är viktiga för utveckling av barns språk, dessutom utvecklar böcker barns kunskaper och stöttar barns emotionella och sociala utveckling. Barnböcker är inget mindre än verktyg för förskollärare på grund av de många

fördelar som böcker tillbringar. Vår studie undersökte djurs förekomst i barnlitteraturen vilket hjälper oss att förstå antropomorfismens förekomst i barnlitteratur. Som vi tidigare nämnde är förekomsten av mänskliga djur i barnlitteraturen inte sällsynt, därför med hjälp av denna studie bidrar vi till förståelsen av olika former av antropomorfism i barnlitteratur, och hur vi kan tolka och analysera dessa former. Framställningar av djur i barnlitteratur kan emellertid bidra till barns felaktiga tolkningar av både mänskliga samt animaliska principer på grund av daterade åsikter som kan förekomma. För förskollärare skapas därför krav på medvetenhet kring djurens förekomst – för att inte förvränga barnens syn på djur genom (eventuell) felaktig porträttering i barnlitteraturen är det förskollärarens (eller andra läsarens: barnskötarens, vikaries) roll att genom diskussion rättfärdiga djuren som de är i verkligheten och skapa en balans mellan fiktion och verklighet. Därmed, med hjälp av förmänskligade djur, kan förskollärare samtala kring djur och dess härstamning eller den kulturella symboliken. Dessutom bidrar studien till att visa samband mellan olika antropomorfiska former och hur dessa kan tolkas. De antropomorfiserade djuren är skapade efter människans avbild vilket i synnerhet speglar de många mänskliga egenskaper som barnen relaterar till. Läroplanen säger att ”förskolan ska erbjuda barnen en trygg omsorg och har en viktig roll för att bidra till att grundlägga barnens trygghet och självkänsla” (Lpfö 18, 2018). Mänskliga känslor, exempelvis, gör ett stort avstamp i böckerna vilket skapar förutsättningar för förskolläraren för diskussion. Genom att utgå från barns eventuella behov kan förskolläraren skapa förutsättningar och erbjuda barnen den tryggheten som de behöver. Ta *Lantmusen och Stadsmusen* (2013) som exempel; mössen framställs som jämlika dock med olika personligheter, lantmusen trivs i lugn och ro – därför väljer musen att bo kvar på landet, medan stadsmusen söker efter äventyr och faror – smyger in i olika hem för att hitta föda. På så sätt skapas utrymme för förskolläraren att samtala kring barns olika behov och dess bemötande med hjälp av litteraturen. En grov generalisering skulle kunna förklaras på följande sätt: en del barn kan hantera dess ilska genom skrik och fysiskt agerande medan andra väljer att istället hålla ilskan för dem själva. Alla barn är olika och har individuella behov vilket speglas tydligt i berättelsen.

6.2 Metoddiskussion

För att besvara studiens frågeställningar valde vi att hålla oss till tio barnböcker. För att se vilka attribut djuren tilldelas i böckerna valde vi många olika djurarter, men även djur av samma art förekom. Ett stort antal olika arter valdes för att hjälpa oss att se i vilka

avseenden djuren förmänskligas och därmed besvara hur de förmänskligande karaktärerna förhåller sig till varandra och till människan. Även att samma djurarter återkom i olika berättelser möjliggjorde en mer nyanserad analys av hur dessa framställs. Ett större antal böcker hade å andra sidan möjliggjort en mer nyanserad överblick över djuren och möjligen synliggjort nya kopplingar mellan olika och inom samma arter.

Studiens material valdes inte ut på en förskola utan på ett bibliotek. Insamlingen på biblioteket bidrog nämligen till det breda spektrumet av olika djurarter från olika naturliga miljöer. Möjligtvis hade urvalet sett annorlunda ut om vi hade valt en viss förskolans böcker, å andra sidan hade urvalet speglat förskolans material och därmed visat ett annat sorts resultat. Som vi nyligen nämnde bidrog insamlingen på biblioteket till ett brett spektrum av olika djurarter vilket var vår ambition vid insamlingen. Vi ville se användningen av antropomorfism inom flera olika arter. Återkommandet av samma art bidrog nämligen till en mer nyanserad uppfattning av just det djurets porträttering.

6.3 Vidare forskning

Eftersom vi i vår studie undersöker djurs yttre såväl som inre framställning, är studien i hög grad relevant bland studier som undersöker djurs naturvetenskapligt korrekta porträttering. På så sätt sammanfaller studien med det befintliga forskningsfältet, men det finns även utrymme för vidare utveckling. Den tidigare forskningen och vår studies resultat väcker nya forskningsbara frågor och funderingar: *hur tolkar barnen bild och text i barnlitteraturen och vilken koppling skapar de gentemot fiktiva djurkaraktärer?* Eftersom resultatet i den här studien handlar om i vilka avseenden djuren förmänskligas i barnlitteraturen och hur dess förekomst kan tolkas, finns det förutsättningar för att vidare undersöka barnens relationer till de fiktiva karaktärerna. Genom intervjuer och diskussioner skulle vi kunna få syn på vilken bild av djur barnen har eller hur pedagogerna framställer djuren för barnen.

Referenser

- Andersen, H. C. (2005). *Älskade sagor*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Dasterdi Hossein Vahid, Haghshenas Zahra (2012). A Cross- Cultural Study of Animal Symbolism in the Persian Translations of Children's Literature. *Journal of Educational and Social Research*. 2 (1): 131–146.
- Davidson, Susanna & Daynes, Katie (2013). *Klassiska djursagor*. Göteborg: Tukan
- Edwards, Agneta (2008). *Bilderbokens mångfald och möjligheter*. 1. utg. Stockholm: Natur & Kultur
- Flora, Annie Steel (1922) *The three little pigs: Bed time stories (stories for kids bok 1)*.
<https://americanliterature.com/childrens-stories/the-three-little-pigs>
- Geerds Megan, LoBue Vanessa, Van De Walle Gretchen (2016). Using Animals to Teach Children Biology: Exploring the Use of Biological Explanations in Children's Anthropomorphic Storybooks. *Early Education and Development*. 27 (8): 1237–1249
- Grimm, Jacob & Grimm, Wilhelm (2008). *Bröderna Grimms sagovärld: sagourval och faktatext*. Stockholm: Bonnier Carlsen
- Lindenbaum, Pija (2000). *Gittan och gråvargarna*. Stockholm: Rabén & Sjögren
- Läroplan för förskolan: Lpfö 18. (2018)*. Stockholm: Skolverket
Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=4001>
- Miles, H. L., Mitchell, R. W., Thompson, N. S. (1997). *Anthropomorphism, Anecdotes, and Animals*. Albany: State University of New York Press (SUNY Series in Philosophy and Biology). Available at: <https://search-ebshost-com.proxy.mau.se/login.aspx?direct=true&db=nlebk&AN=8534&site=ehost-live> (Accessed: 14 May 2019).
- Milne, A.A. (1984). *Nalle Puh*. Stockholm: Bonniers Grafiska Industrier AB
- Nikolajeva, Maria (2000). *Bilderbokens pusselbitar*. Lund: Studentlitteratur
- Palm, Linda (2011). *Tio små kompisböcker*. Stockholm: Natur & Kultur
- Pramling, Niklas, Thulin, Susanne (2009). Anthropomorphically speaking: on communication between teachers and children in early childhood biology education. *International Journal of Early Years Education*. 17 (2): 137–150
- Potter, Beatrix (2003). *Stora sagoboken om Pelle Kanin*. Stockholm: Bonnier Carlsen
- Pringle, Rose M., Lamme, Linda Leonard (2005). Using Picture Storybooks to Support Young Children's Science Learning. *Reading Horizons*. 46 (1): 1–15

Rhedin, Ulla (2001). *Bilderboken: på väg mot en teori*. 2., rev. uppl. Stockholm: Alfabeta

White, E. B. (2018). *Min vän Charlotte*. Umeå: Atrium

Wieslander, Jujja (2005). *Mamma Mu klättrar i träd*. Stockholm: Natur och kultur

Bilaga

Djurs biologiska härkomst

	B:gård	Skog	Vatten	K:ätare	V:ätare	A:ätare	Föda	■	Små	Mellan	Stor
Björn		X				X		■			X
Räv		X		X				■		X	
Grävling		X				X		■		X	
Kanin		X			X		X		X		
Varg		X		X				■			X
Möss	X	X				X	X		X		
Kråka	X	X				X		■	X		
Svan			X		X			■			X
Anka			X		X			■	X		
Vildgås			X		X		X			X	
Igelkott		X				X		■	X		
Groda			X		X						
Spindel		X		X				■	X		
Katt	X			X				■	X		
Gris	X					X	X			X	
Ko	X				X		X				X
Höna	X						X		X		
Tupp	X						X		X		

Antropomorfism

	Mänsklig föda	Biologisk föda	Kläder	Mänsklig gång	Språk	Verktyg
Björn		X	X	X	X	X
Räv		X	X	X		X
Grävling	X		X	X	X	X
Kanin		X	X	X	X	X
Varg		X		X	X	X
Möss		X	X	X	X	X
Kråka	X	X			X	X
Svan					X	
Anka		X			X	
Vildgås					X	
Igelkott			X	X	X	X
Groda	X				X	
Spindel		X			X	X
Katt		X			X	
Gris			X	X	X	X
Ko		X		X	X	
Höna	X				X	
Tupp	X					

Personskildring (egenskaper)

	Snäll	Hjälpsam	Klipsk	Modig	Lugn	Lycklig	Nyfiken	Självständig	Olycklig	Stressad	Rädd	Dum	Självisk	Elak
Björn	X	X		X	X	X	X	X				X		
Räv			X	X	X			X					X	X
Grävling			X		X	X		X					X	X
Kanin	X	X	X					X		X	X			
Varg	X	X			X		X	X	X				X	X
Möss	X		X	X	X	X		X		X	X			
Kråka	X		X	X			X	X		X				
Svan	X			X	X	X		X						
Anka								X					X	X
Vildgås	X	X												
Igelkott	X	X			X		X							
Groda		X	X	X	X								X	
Spindel	X	X	X	X	X	X		X						
Katt			X	X	X	X							X	X
Gris	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X			
Ko	X	X			X	X	X					X		
Höna						X					X		X	X
Tupp	X				X	X	X							

